Hebben de lockdowns een negatief effect op de spraak- en taalontwikkeling van jonge kinderen (2-6 jaar)?

Beantwoord door Elizabeth Wynberg (antwoordspecialist) en Marianne Hooijsma (kennismakelaar)

3 maart 2023

KR. 1544/1567

Kort antwoord

Op het effect van de lockdowns op de spraak- en taalontwikkeling van kinderen worden gemixte resultaten gevonden. Hoewel er door meerdere studies werd gevonden dat het sluiten van de kinderopvang negatief samenhing met de spraak- en taalontwikkeling van kinderen was er ook een grote internationale studie die vond dat (hoogopgeleide) ouders een grotere groei in woordenschat rapporteerden. Daarnaast had de lockdown invloed op hoeveel en hoe kinderen thuis werden voorgelezen en kregen ze thuis meer schermtijd, wat mogelijk een negatief effect heeft gehad op de spraak- en taalontwikkeling van kinderen. Bovendien was het negatieve effect van de lockdowns groter voor kinderen uit lage SES-gezinnen en risicogroepen.

Antwoord

Tijdens de lockdowns ging de kinderopvang en ook de publieke ruimtes zoals bibliotheken en winkels dicht en er werd weinig tot geen bezoek thuis toegestaan. Hierdoor hadden kinderen tijdelijk zeer weinig sociaal contact en ervaarden ze een significante ontregeling van hun dagelijkse routines. Sinds deze lockdowns hebben veel scholen in Nederland het idee dat kleuters een lager instroomniveau hebben (Inspectie van het Onderwijs, 2021). Eerdere studies hebben laten zien dat het gebruikmaken van hoge kwaliteit kinderopvang een positief effect kan hebben op onder andere de spraak- en taalontwikkeling van kinderen (Lim, et al., 2022; Melhuish et al., 2015). Hebben de lockdowns, door onder andere het sluiten van de kinderopvang en het limiteren van sociale interacties, mogelijk een negatief effect gehad op de spraak- en taalontwikkeling van kinderen? Onder de spraak- en taalontwikkeling van kinderen verstaan we een breed ontwikkelingsdomein waar bijvoorbeeld de begrijpelijke woordenschat (i.e. de woorden die een kind begrijpt) en productieve woordenschat (i.e. de woorden die een kind actief gebruikt) onder vallen.

Internationale studies naar effect van de sluiting van kinderopvang tijdens lockdowns

Uit enkele internationale studies bleek dat het hebben van kinderopvang tijdens de lockdowns een belangrijke positieve factor is voor de taalontwikkeling van kinderen. Een studie onder 240 drie en vier jaar oude Chileense kinderen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (SES) vond dat het sluiten van kinderopvanglocaties door Corona een negatief effect had op de ontwikkeling van de woordenschat van deze kinderen ten opzichte van een cohort in 2017 (Abufhele et al., 2022). Daarnaast hadden deze

kinderen ook meer ontwikkelingsachterstanden opgelopen op het gebied van algemene ontwikkeling en sociaal emotioneel gedrag ten opzichte van het cohort in 2017.

De belangrijke rol die de kinderopvang kan spelen voor de spraak- en taalontwikkeling van kinderen bleek ook uit twee studies uitgevoerd in het Verenigd Koninkrijk, die een positieve relatie vonden tussen aanwezigheid op de kinderopvang tijdens het eerste jaar van de lockdown en de begrijpelijke woordenschat van kinderen (Davies et al., 2021, 2022). Voor elke dag dat kinderen wel naar de kinderopvang konden tijdens de pandemie, leerden zij ongeveer 16-24 nieuwe woorden vergeleken met kinderen die niet naar de kinderopvang gingen. De positieve invloed die kinderopvang kan hebben op taalontwikkeling bleef dus bestaan ondanks de ontregelingen door de lockdown (Davies et al., 2022). Daarnaast werd dit effect op begrijpelijke woordenschat gevonden ongeacht mogelijke verschillen tussen kinderen die wel of niet naar de kinderopvang konden tijdens de lockdown, waaronder verschillen in SES. Dezelfde studie vond ook een effect van het aantal uren dat kinderen naar de kinderopvang konden op hun productieve woordenschat en communicatieve vaardigheden, dit effect werd echter alleen gevonden voor kinderen uit gezinnen met een lagere SES (Davies et al., 2021, 2022).

In tegenstelling tot de hierboven benoemde bevinding, werd in een grote internationale studie een sterkere groei in woordenschat gerapporteerd door ouders tijdens de lockdown in vergelijking met leeftijdsgenoten voor de lockdown (Kartushina et al., 2022). In deze studie werden gegevens van 1742 jonge kinderen (8-36 maanden) uit 13 verschillende landen (waaronder Nederland) meegenomen. De resultaten zijn echter lastig te interpreteren omdat ze ook kunnen worden toegewezen aan het feit dat ouders meer tijd thuis waren en wellicht beter zicht hadden op de groei van de woordenschat van hun kinderen. Bovendien bestond het grootste deel van de steekproef uit hoger opgeleide ouders waardoor de bevindingen niet generaliseerbaar zijn naar de gehele populatie.

Voorlezen en schermtijd spelen een rol in het effect van de lockdowns

Uit verschillende studies blijkt dat de lockdown invloed had op hoeveel en hoe kinderen thuis werden voorgelezen en dat ze thuis meer schermtijd kregen (Barnett et al., 2020; Bergmann et al., 2022; Read et al., 2022). Beide factoren zijn van invloed op de spraak- en taalontwikkeling van kinderen. Voorlezen heeft voornamelijk een positief effect en overmatig en passieve schermtijd (bijvoorbeeld filmpjes kijken) voornamelijk een negatief effect op de productieve woordenschat van kinderen (Bergmann et al., 2022; Kartushina et al., 2022). Deze factoren verklaren daarom deels waarom de lockdowns mogelijk een negatief effect hebben gehad op de spraak- en taalontwikkeling (Barnett et al., 2020; Bergmann et al., 2022; Kartushina et al., 2022; Read et al., 2022).

Uit twee Amerikaanse onderzoeken bleek dat de lockdown invloed had op hoeveel en ook de manier waarop kinderen werden voorgelezen (Barnett et al., 2020; Read et al., 2022). Uit een grote vragenlijst onder 1001 ouders bleek dat er tijdens de lockdown in vergelijking met 2019 thuis minder werd gelezen (Barnett et al., 2020). Een andere studie onder 85 Amerikaanse ouders vond dat kinderen tijdens de lockdown door minder verschillende mensen werden voorgelezen en dat er meer werd voorgelezen middels een media apparaat (Read et al., 2022). Dit was vooral het geval in huishoudens waar kinderen minder naar de kinderopvang gingen. Voorlezen middels een media apparaat zorgt voor een andere, meer passieve, interactie met het kind (S. Wilkens-Faber, persoonlijke communicatie, 19 januari, 2023). Een belangrijk onderdeel van voorlezen gaat om de interactie tussen het kind en de ouders, waarbij de ouder

kan aansluiten bij de (taal)behoeften en niveau van het kind, door bijvoorbeeld extra vragen te stellen, te reageren op vragen van hun kind.

Kinderen in kwetsbare situaties: Lage SES en risico groepen

Uit de meeste studies kwam naar voren dat de negatieve effecten van lockdowns vooral werden gevonden voor kinderen in kwetsbare situaties, zoals een lager sociaaleconomische status (SES) en kinderen met een risico op (taal)achterstanden of andere stoornissen. Daarnaast werd het lagere instroomniveau van kleuters sinds de lockdowns vaker gerapporteerd door scholen met een hogere schoolweging en lijkt het lagere instroomniveau vooral het geval voor kinderen met een risico op (taal)achterstanden (Inspectie van het Onderwijs, 2021). Dit heeft er mogelijk mee te maken dat deze kinderen tijdens de lockdowns veel soorten hulp hebben moeten missen. Zo waren er minder logopedie afspraken, therapiesessies, huisbezoeken, ontwikkelingsanamneses en dergelijke mogelijk. Ook was er door de sluiting van kinderopvang minder vroegtijdige signalering en VVE-aanbod voor kinderen mogelijk (Curtin et al., 2022; S. Wilkens-Faber, persoonlijke communicatie, 19 januari, 2023). Juist de vroege jaren (eerste 7 jaar) zijn cruciaal voor de spraak- en taalontwikkeling van kinderen. Een vroege signalering van problemen kan een grotere kans geven op het succesvol inzetten van hulpmiddelen en ook het gebruik van VVE-aanbod kan voor kinderen uit risicogroepen een belangrijke rol spelen. Daarnaast hebben eerdere studies laten zien dat het gebruikmaken van hoge kwaliteit kinderopvang vooral een positief effect heeft op onder andere de spraak- en taalontwikkeling van kinderen met risico op (taal)achterstanden (Lim et al., 2022; Melhuish et al., 2015). Bovendien hangt het hebben van een lagere SES samen met minder voorlezen en meer passief beeldschermgebruik (Barnett et al., 2020; Bergmann et al., 2022; Kartushina et al., 2022; Read et al., 2022).

Geraadpleegde bronnen

Abufhele, A., Bravo, D., López Bóo, F., & Soto-Ramirez, P. (2022). Developmental losses in young children from pre-primary program closures during the COVID-19 pandemic. *IZA Discussion Paper Series*, *15179*.

Barnett, S., Jung, K., & Nores, M. (2020). Young children's home learning and preschool participation experiences during the pandemic. *National Institute for Early Education Research.*

Bergmann, C., Dimitrova, N., Alaslani, K., Almohammadi, A., Alroqi, H., Aussems, S., ... & Mani, N. (2022). Young children's screen time during the first COVID-19 lockdown in 12 countries. *Scientific reports*, *12*, 1-15.

Charney, S. A., Camarata, S. M., & Chern, A. (2021). Potential impact of the COVID-19 pandemic on communication and language skills in children. *Otolaryngology–Head and Neck Surgery*, *165*, 1-2.

Curtin, M., O'Shea, M., & Hayes, C. (2022). The impact and lived experience of Covid-19 restrictions for vulnerable children and families in a low-income Irish community. *Child Care in Practice*, 1-17.

Davies, C., Hendry, A., Gibson, S. P., Gliga, T., McGillion, M., & Gonzalez-Gomez, N. (2021). Early childhood education and care (ECEC) during COVID-19 boosts growth in language and executive function. *Infant and child development*, *30*, e2241.

Davies, C., Gibson, S. P., Hendry, A., Archer, N., McGillion, M., & Gonzalez-Gomez, N. (2022). Early childhood education and care (ECEC) had sustained benefits for young children's vocabulary, communication, problem solving, and personal-social development during COVID-19, particularly for those from socioeconomically disadvantaged backgrounds. *PsyArXiv*.

Egan, S. M., & Pope, J. (2022). A bioecological systems approach to understanding the impact of the COVID-19 pandemic: Implications for the education and care of young children. In *The Impact of COVID-19 on Early Childhood Education and Care* (pp. 15-31). Springer, Cham.

Kartushina, N., Mani, N., Aktan-Erciyes, A., Alaslani, K., Aldrich, N. J., Almohammadi, A., ... & Mayor, J. (2022). COVID-19 first lockdown as a window into language acquisition: Associations between caregiver-child activities and vocabulary gains. *Language Development Research*, *2*, 1-36.

Lim, S., Levickis, P., & Eadie, P. (2022). Associations between Early Childhood Education and Care (ECEC) attendance, adversity and language outcomes of 2-year-olds. *Journal of Early Childhood Research*, *20*, 565-579.

Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., . . . & Leseman, P. (2015). *A review of research on the effects of early childhood education and care (ECEC) upon child development.* CARE project.

Read, K., Gaffney, G., Chen, A., & Imran, A. (2022). The impact of COVID-19 on families' home literacy practices with young children. *Early childhood education journal*, *50*, 1429-1438.

Inspectie van het Onderwijs. (2021). *Technisch rapport primair onderwijs bovensectoraal themaonderzoek 16 maanden coronacrisis.* Inspectie van het onderwijs.

Over deze vraag

Opgesteld door:	Elizabeth Wynberg (antwoordspecialist) en Marianne Hooijsma (kennismakelaar)
Vraagsteller:	Orthopedagoog en unitleider
Geraadpleegde experts:	Sophia Wilkens-Faber (logopedist en neurolinguïst)
Onderwijssector:	Kinderopvang en PO
Trefwoorden:	Spraak- en taalontwikkeling, lockdown, kleuters, covid
Referentie:	Kennisrotonde. (2023). *Hebben de lockdowns een negatief effect op de spraak- en taalontwikkeling van jonge kinderen (2-6 jaar)?* (KR. 1544/1567)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.